

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ІНІ культури і мистецтв

Кафедра образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІНІ інституту
культури і мистецтв

О.А. Устименко-Косоріч

_____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЛЬФЕДЖІО

галузь знань 01 Освіта

спеціальність 014 Середня освіта

освітня-програма/програми Музичне мистецтво

Мова навчання українська

Погоджено науково-
методичною комісією ІНІ
культури і мистецтв

«31» серпня 2021 р.

Голова [підпис] О.Ф. Руденко

Суми - 2021

Розробники:

Чарікова Людмила Анатоліївна, викладач кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства і культурології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства і культурології

Протокол № 1 від «31» серпня 2021р.

Завідувач кафедри

доктор мистецтвознавства, професор Зав'ялова О.К.

Опис навчальної дисципліни I курс
1 семестр

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма	заочна
Кількість кредитів – 5	БАКАЛАВР	Обов'язкова	
Загальна кількість годин - 150		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
		год.	год.
		Практичні, семінарські	
		68 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		80 год.	год.
		Консультації:	
		2 год.	год.
Вид контролю: I семестр - залік			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Предмет «Сольфеджіо» є важливою складовою частиною професійної підготовки майбутніх кваліфікованих музикантів. Даний предмет передбачає: забезпечення всебічного розвитку професійного музичного слуху, музичної пам'яті, почуття ритму і аналітичного мислення. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Сольфеджіо» в інституті культури і мистецтв є формування і розвиток музично-слухового досвіду, що передбачає вільне оперування студента інтонаційним музичним матеріалом, слухацьку та виконавську компетентність, уміння цілісно сприймати музичний твір та відтворювати не тільки окремі елементи музичної мови, але й музичний твір у його художній цілісності. Засвоєння програмного матеріалу дисципліни «Сольфеджіо» забезпечує оволодіння загальними та фаховими компетенціями відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво»: ЗК1– Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; ФК 4 – Використання виявляти музикальність, виконавські (інструментальні, вокально-хорові, диригентські), інтерпретаційні, артистичні уміння, виконавську надійність учителя музичного мистецтва; ФК 6 – Здатність відчувати і демонструвати емоційну чутливість, рефлексію, ціннісне ставлення до музичних творів, здійснювати активне сприймання, запам'ятовування, збереження, відтворення і художньо-педагогічне тлумачення змісту і смислу творів мистецтва.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення дисципліни є опанування дисципліни «Основи теорії музики», програми курсу «Сольфеджіо» у ДМШ, музичних або музично-педагогічних училищ. Викладання «Сольфеджіо» здійснюється в тісному зв'язку з вивченням таких музично-теоретичних дисциплін як теорія музики, гармонія, поліфонія, аналіз музичних творів, всесвітня історія музики, народознавство, а також музичний інструмент, диригування та вокал.

2. Результати навчання за дисципліною

Програмні результати навчання: розвинені музично-слухові уявлення та інтонаційна компетентність; сформовані навички точного інтонування та визначення на слух елементів музичної мови; уміння використовувати слух у творчій, виконавській практиці; уміння цілісно сприймати музичний твір будь-якої доби, стилю або жанру та інтерпретувати його. Опанування дисципліни передбачає також вміння орієнтуватися в ладових зв'язках мелодії, гармонійному супроводі, в співвідношенні голосів поліфонічної музики, формуванні навичок вільного читання з листа (з урахуванням чистого

інтонування та метро-ритмічної точності) різних одноголосних та двоголосних музичних прикладів; формуванні навичок запису одноголосного диктантау.

<p>Знання: теоретичні основи курсу сольфеджіо;</p> <p>Уміння: виконувати творчі завдання: створення другого чи третього голосу до наданої мелодії, розвиток теми, дописування мелодії, маленьких п'єс з жанровою фактурою, створення мелодії на задану гармонію;</p>	<p>ПРН 1</p>	<p>Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.</p>
<p>Знання: основні стилістичні і жанрові характеристики музики різних періодів;</p> <p>Уміння: стилістично грамотно, виразно, інтонувати твори класичної, національної або сучасної музики;</p>	<p>ПРН 2</p>	<p>Інтегрує складні професійні уміння гри на муз. інструментах, співу, диригування музичними колективами, музичного сприймання, запам'ятовування та інтерпретації музичних творів, артистизм, виконавську надійність (самооцінку, самоконтроль, саморегуляцію);</p>
<p>Знання: розвиток муз. слуху на основі активації музичного мислення і музичної пам'яті;</p> <p>Уміння: уміння вільно читати з листа музичні приклади певного рівня інтонаційно-ритмічної складності;</p>	<p>ПРН 5</p>	<p>Інтегрує і розрізняє знання про зміст методичн. інструментарію муз.-педагогічної діяльності вчителя мистецтва, вчителя музичного мистецтва, пояснює суть засобів і методів активізації мистецько-творчого розвитку учнів, виховання художньо обдарованої особистості.</p>
<p>Знання: основні музично-теоретичні поняття; прийоми і засоби розвитку музичного слуху;</p> <p>Уміння: аналізувати на слух твори або фрагменти творів різних стилів (аналіз конкретних компонентів музичної мови, комплексний аналіз);</p>	<p>ПРН 6</p>	<p>Володіти елементами логічного і образного мислення, здатний до аналізу, виділення головного і синтезу в навчально-виховній та організаційній діяльності вчителя музичного мистецтва</p>

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Приклад прочитаний з чистою інтонацією, точно ритмічно, в зазначеному темпі. Осмислена фразування виявляє розуміння музичної форми прикладу. Після двох прослуховувань визначена форма акордової послідовності, види каденцій. Запис диктанту повний і грамотний.
82-89	Окремі неточності у виконанні або інтонувannya номера, інтервалу, акорду. Визначено форму послідовності, види каденцій і тональний план. Визначені неточно, з помилкою окремі елементи музичної мови. У диктанті допущено незначна кількість (1-3) інтонаційних, ритмічних помилок
74-81	Окремі неточності у виконанні або інтонувannya номера, інтервалу, акорду. Не визначені окремі співзвуччя. У диктанті допущено незначна кількість (4) інтонаційних, ритмічних помилок.
64-71	Інтонаційні і ритмічні приклади виконуються з помилками. Вправи виконано, але з помилками в побудові та інтонувannya інтервалів, акордів, в голосуванні (у вправах в чотириголосної складі). У диктанті запис висоти звуків, ритму, випадкових знаків може містити велику (5-6) кількість помилок.
60-63	Інтонаційні і ритмічні вправи виконуються зі значними помилками. Вправа виконано, але з помилками в побудові та інтонувannya інтервалів, акордів, в голосуванні. Диктант може містити велику (7-8) кількість помилок.
39-59	Грубі помилки при інтонувannya музичного тексту, низький слуховий рівень при аналізі слухових вправ; відсутність необхідних умінь і навичок читання з листа. Відсутність практичних навичок у написанні диктанту.
1-34	Відсутність на заняттях; невиконання практичних завдань і самостійної роботи.

Розподіл балів

Приклад для заліку 1 семестр

Поточний контроль										Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			РОЗДІЛ 3					
Т 1.1 -1.4	Т 1.5 -1.8	Т1.9- 1.12	Т2.1 -2.4	Т2.5. -2.8	Т2.9- 2.10	Т 3.1- 3.4	Т3.5 -3.7	Т 3.8 -3.9	Т 3.10 -3.12		100
Поточний контроль										70	
8	8	6	8	8	5	8	6	5	8		
Контроль самостійної роботи											

3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30	
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	--

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання Сольфеджіо є: залік, виконання практичних завдань.

6. Програма навчальної дисципліни

I семестр.

Розділ 1. Діатоніка. Мажорний і мінорний лад. Інтервали.

Розділ 2. Септакорди діатонічної системи.

Розділ 3. Альтерація. Типи тональних відносин. Відхилення і модуляції.

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

I Семестр

Розділ I. Діатоніка. Дисонуючі інтервали діатоніки.

Тема 1.1-1.2. Натуральний лад. Засвоєння різних знаків натурального мажору на релятивній основі. Інтонаційне осмислення ладів. Діатонічні інтервали. Ступеневі та інтервальні диктанти.

Тема 1.3-3.4. Однойменні і паралельні тональності. Тритони в ладу та від звуків з розв'язанням.

Тема 1.5-1.7. Види мажору і мінору: спів тетракордів і гам. Спів діатонічних інтервалів. Ритмічні групи з шістнадцятих. Інтервальні послідовності в натуральних ладах.

Тема 1.8. Характерні інтервали у гармонічних ладах та від звуків.

Тема 1.9-1.10. Лади народної музики мажорного і мінорного нахилання. Внутрішньотактова синкопа у ритмічних диктантах.

Тема 1.11.-1.12. Головні тризвуки ладу. Лади народної музики мажорного і мінорного нахилення. Інтенаційне осмислення тризвуків іладів. Визначення ладів на слух. Гармонічна послідовність.

Розділ II. Септакорди діатонічної системи.

Тема 2.1.-2.2. Септакорди на ступенях звукорядів. D7 і його обернення в тональності і від звуку. Інтенаційне осмислення акорду. Спів гармонічних послідовностей в мажорі та мінорі. Секвенція.

Тема 2.3.-2.4. Збільшений та зменшений тризвук та його обернення в тональності та від звуку. Хорове 4хголосся. Спів мішаної послідовності з інтервалами та акордами. Ритмічний диктанти на метроритмічні труднощі (тріолі, синкопи). Слуховий аналіз тризвуків від звуків.

Тема 2.5.-2.6. Септакорд II ст. в ладу та від звуку, його обернення та розв'язання. Інтенаційне осмислення септакордів та визначення на слух

Тема 2.7.-2.8. Септакорд VII ст. в ладу та від звуку, його обернення та розв'язання. Інтенаційне осмислення септакордів та визначення на слух.

Тема 2.9.-2.10. Спів акордових послідовностей в найпростішому викладі: тризвук II низької ступені з оберненнями, DD7 та DDVII7 в каденціях.

Розділ III. Альтерація. Типи тональних відносин. Відхилення і модуляції.

Тема 3.1.-3.2. Альтеровані лади мажору та мінору. Сольфеджування мелодії в ладах народної музики. Інтенаційне осмислення та визначення на слух альтерованих ладів.

Тема 3.3.-3.4. Хроматичні інтервали в лалу і від звуків. Інтенаційне осмислення інтервалів. Хроматична гамма. Особливі види ритмічного поділу.

Тема 3.5.-3.6. Типи тональних відносин. Відхилення в тональності першого ступеня споріднення. Визначення на слух в умовах 4-голосся та у художній фактурі.

Тема 3.7. Акорди DD, освоєння на слух, спів по вертикалі каденцій та оборотів з DD.

Тема 3.8. Альтерація акордів домінантової, субдомінантової груп. Обернення септакордів подвійної домінанти. Альтерація акордів DD.

Тема 3.9.-3.10. Гармонічні послідовності з модуляціями 1 ступіні споріднення. Спів та визначення на слух.

Тема 3.11.-3.12. Енгармонізм зменшеного септакорду, розв'язання у 24 тональності. Визначення на слух в умовах 4-голосся та художній фактурі.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни I семестр

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Всього	у тому числі				Всього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.р
1. Діатоніка. Дисонуючі інтервали діатоніки.										
Тема 1.1-1.2. Натуральний лад. Засвоєння різних знаків натурального мажору на релятивній основі. Інтоніційне осмислення натуральних ладів. Діатонічні інтервали. Ступеневі та інтервальні диктанти.	8		4		4					
Тема 1.3-1.4 Однойменні і паралельні тональності. Тритони в ладу та від звуків з розв'язанням.	8		4		4					
Тема 1.5-1.7. Види мажору і мінору: спів тетракордів і гам. Спів діатонічних інтервалів. Ритмічні групи з шістнадцятих. Інтервальні послідовності в натуральних ладах.	10		6		4					
Тема 1.8. Характерні інтервали у гармонічних ладах та від звуків.	4		2		2					
Тема 1.9-1.10. Лади народної музики мажорного і мінорного нахилення. Внутрішньотактова синкопа у ритмічних диктантах.	8		4		4					
Тема 1.11.-1.12. Головні тризвуки ладу. Лади народної музики мажорного і мінорного нахилення. Інтоніційне осмислення тризвуків і ладів. Визначення ладів на слух. Гармонічна послідовність.	8		4		4					
Розділ 2. Септакорди діатонічної системи.										
Тема 2.1.-2.2. Септакорди на ступенях звукорядів. D7 і його обернення в тональності і від звуку. Інтоніційне осмислення акорду. Спів гармонічних	8		4		4					

послідовностей в мажорі та мінорі. Секвенція.									
Тема 2.3.-2.4. Збільшений та зменшений тризвук та його обернення в тональності та від звуку. Хорове 4голосся. Спів мішаної послідовності з інтервалами та акордами. Ритмічний диктанти на метроритмічні труднощі (тріолі, синкопи). Слуховий аналіз тризвуків від звуків.	8		4		4				
Тема 2.5.-2.6. Септакорд II ст. в ладу та від звуку, його обернення та розв'язання. Інтенаційне осмислення септакордів та визначення на слух	9		4		5				
Тема 2.7.-2.8. Септакорд VII ст. в ладу та від звуку, його обернення та розв'язання. Інтенаційне осмислення септакордів та визначення на слух.	9		4		5				
Тема 2.9.-2.10. Спів акордових послідовностей в найпростішому викладі: тризвук II низької ступені з оберненнями, DD7 та DDVII7 в каденціях.	9		4		5				
Розділ 3. Альтерація. Типи тональних відносин. Відхилення і модуляції.									
Тема 3.1.-3.2. Альтеровані лади мажору та мінору. Сольфеджування мелодії в ладах народної музики. Інтенаційне осмислення та визначення на слух альтерованих ладів.	9		4		5				
Тема 3.3.-3.4. Хроматичні інтервали в лалу і від звуків. Інтенаційне осмислення інтервалів. Хроматична гамма. Особливі види ритмічного поділу.	9		4		5				
Тема 3.5.-3.6. Типи тональних відносин. Відхилення в тональності першого ступеня споріднення. Визначення на слух в умовах 4-голосся та у художній фактурі.	9		4		5				
Тема 3.7. Акорди DD, освоєння на слух, спів по вертикалі каденцій та оборотів з DD.	7		2		5				
Тема 3.8. Альтерація акордів домінантової, субдомінантової груп. Обернення септакордів подвійної домінанти. Альтерація акордів DD.	7		2		5				
Тема 3.9.-3.10. Гармонічні послідовності з модуляціями 1ступені споріднення. Спів та визначення на слух.	9		4		5				
Тема 3.11.-3.12. Енгармонізм зменшеного септакорду, розв'язання у 24 тональності. Визначення на слух в умовах 4-голосся та	11		4	2	5				

художній фактурі.									
ВСЬОГО ГОДИН	150		68	2	80				

Теми практичних занять (I семестр)

№	Назва теми	Кількість годин	
		Д/Ф	З/Ф
1-2	Натуральний лад. Засвоєння різних знаків натурального мажору на релятивній основі. Інтенаційне осмислення ладів. Діатонічні інтервали. Ступеневі та інтервальні диктанти.	4	
3-4	Одноіменні і паралельні тональності. Тритони в ладу та від звуків з розв'язанням.	4	
5-7	Види мажору і мінору: спів тетракордів і гам. Спів діатонічних інтервалів. Ритмічні групи з шістнадцятих. Інтервальні послідовності в натуральних ладах.	6	
8	Характерні інтервали у гармонічних ладах та від звуків.	2	
9-10	Лади народної музики мажорного і мінорного нахилення. Внутрішньотактова синкопа у ритмічних диктантах.	4	
11-12	Головні тризвуки ладу. Лади народної музики мажорного і мінорного нахилення. Інтенаційне осмислення тризвуків і ладів. Визначення ладів на слух. Гармонічна послідовність.	4	
13-14	Септакорди на ступенях звукорядів. D7 і його обернення в тональності і від звуку. Інтенаційне осмислення акорду. Спів гармонічних послідовностей в мажорі та мінорі. Секвенція.	4	
15-16	Збільшений та зменшений тризвук та його обернення в тональності та від звуку. Хорове 4хголосся. Спів мішаної послідовності з інтервалами та акордами. Ритмічний диктанти на метроритмічні труднощі (тріолі, синкопи). Слуховий аналіз тризвуків від звуків.	4	
17-18	Септакорд II ст. в ладу та від звуку, його обернення та розв'язання. Інтенаційне осмислення септакордів та визначення на слух	4	
19-20	Септакорд VII ст. в ладу та від звуку, його обернення та розв'язання. Інтенаційне осмислення септакордів та визначення на слух.	4	
21-22	Спів акордових послідовностей в найпростішому викладі: тризвук II низької ступені з оберненнями, DD7 та DDVII7 в каденціях.	4	
23-24	Альтеровані лади мажору та мінору. Сольфеджування мелодії в ладах народної музики. Інтенаційне осмислення та визначення на слух альтерованих ладів.	4	
25-26	Хроматичні інтервали в лалу і від звуків. Інтенаційне осмислення інтервалів. Хроматична гамма. Особливі види ритмічного поділу.	4	
27-28	Типи тональних відносин. Відхилення в тональності першого ступеня споріднення. Визначення на слух в умовах 4-голосся та у художній фактурі.	4	
29	Акорди DD, освоєння на слух, спів по вертикалі каденцій та оборотів з DD.	2	

30	Альтерація акордів домінантної, субдомінантної груп. Обернення септакордів подвійної домінанти. Альтерація акордів DD.	2	
31-32	Гармонічні послідовності з модуляціями 1 ступіні споріднення. Спів та визначення на слух.	4	
33-34	Енгармонізм зменшеного септакорду, розв'язання у 24 тональності. Визначення на слух в умовах 4-голосся та художній фактурі.	4	
ВСЬОГО ГОДИН		68	

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Алексеев Б. Этюды по сольфеджио. Москва: Композитор, 1980.
2. Алексеев Б. Гармоническое сольфеджио. Москва: Музыка, 1975.
3. Драгомиров П. Учебник сольфеджио. Москва: Музыка, 2010.
4. Блюм Д. Гармоническое сольфеджио. Москва: Композитор, 1991.
5. Карасева М. Современное сольфеджио в трех частях. Москва:.,1996.
6. Качалина Н. Сольфеджио. Вып. 1-3. Москва: Музыка, 2005.
7. Кирилова В., Попов В. Сольфеджио. Москва: Музыка, 1986.
8. Ладухин Н. Одноголосное сольфеджио. Москва: Музыка, 2005.
9. Леонова Е. Полифоническое сольфеджио. Ленинград: Музыка,1990.
10. Островский А., Соловьев С., Шокин В. Сольфеджио. Москва: Музыка, 2003.
11. Соколова В. Духовные песни Баха – Шемелли. Санкт-Петербург: Композитор, 2007.

Додаткові:

1. Алексеев Б., Блюм Д. Систематический курс музыкального диктанта. Москва: Музыка, 1978.
2. Бать Н Музыкальные диктанты. Москва: Музыка, 2006.
3. Лопатина И. Сборник диктантов. Москва: Музыка, 2005.
4. Мюллер Т. Трехголосные диктанты. Москва: Музыка, 1967.
5. Лопатина И. Гармонические диктанты (четыреголосие). Москва: Музыка, 1987.
6. Мелодии с сопровождением для музыкального диктанта и гармонического анализа. Сост. Г. Беянова. Ленинград: Музыка, 1990.
7. Незванов Б., Лашенкова А. Хрестоматия по слуховому гармоническому анализу. Ленинград: Музыка,, 1987.
8. Шулгин Д. Пособие по слуховому гармоническому анализу. Москва: Музыка, 2008.
9. Збірники народних пісень, хрестоматії хорової музики, оперні клавіри, романси вітчизняних та зарубіжних композиторів.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

1. Документація (навчальні плани, робоча навчальна програма).
2. Підручники та посібники з теоретичного та практичного курсу гармонії.
3. Нотний матеріал для аналізу.

4. Интернет-ресурси.